Andrzejki

Pierwsze wzmianki o obrządkach andrzejkowych w Polsce zostały znalezione już w XVI wieku. Marcin Bielski opisał to święto w jednej ze swoich sztuk pt. "Komedyja Justyna i Konstancyjej", a tym samym na trwałe zapisał się na kartach historii polskiej.

XVI wiek nie był jednak okresem powstania tego święta. Historia Andrzejek rozpoczęła się znacznie wcześniej, prawdopodobnie już w starożytności. Za kolebkę tradycji andrzejkowej powszechnie uważana jest starożytna Grecja. Imię Andrzej, po grecku Andreas, oznaczało mężczyznę lub męża, a samego Andrzeja traktowano jako osobę, która rozdaje mężów. Grecja słynie również z kultu zmarłych. W państwie tym dusza zmarłego była czczona i uważana za świętość. Przypisywano jej także ogromne zdolności. Według wierzeń po śmierci dusza ludzka zyskiwała zdolność jasnowidzenia, a tym samym mogła wpływać na świat rzeczywisty. Grecy pragnąc poznać tajniki własnej przyszłości, korzystali z pomocy dusz zmarłych, które obdarowywały ich proroczymi snami.

Nie tylko w starożytnej Grecji powszechny był kult Świętego Andrzeja. Wierzenia starogermańskie oraz celtyckie także były powiązane z tą postacią

poprzez boga Freyrze, syna Njorda. Był to bóg deszczu, wiatru, światła słonecznego, oceanu oraz płodności i urodzaju.

Wierzenia dotyczące święta Andrzejkowego oparte były na magii, fantazji, połączeniu świata rzeczywistego z pozaziemskim oraz przypisywaniu zmarłym i duszom ludzkim nadnaturalnych zdolności. To właśnie dlatego tradycja pochodząca od Świętego Andrzeja bardzo szybko przeniosła się także do świata średniowiecznego i objęła tereny zachodniej oraz wschodniej Europy.

W chrześcijańskiej Europie patronem tego święta został uznany Święty Andrzej. Był to jeden z dwunastu Apostołów Jezusa. Zanim został jednym z pierwszych uczniów Chrystusa trudnił się rybactwem i zamieszkiwał Betsaida, jedną z galilejskich miejscowości. Na początku był uczniem Jana Chrzciciela. Prowadził on działalność misjonarską na terenach nad Morzem Czarnym. Według tradycji chrześcijańskiej zmarł śmiercią męczeńską, powieszony na krzyżu w kształcie litery X. Krzyż ten po dziś dzień nosi miano krzyża świętego Andrzeja. Głowa świętego była przechowywana jako relikwia w bazylice św. Piotra w Watykanie aż do drugiej połowy XX wieku. Święty Andrzej obecnie jest uznawany za patrona Grecji, Rosji, Hiszpanii, Szkocji, a nawet Sycylii. Szczególnie w Szkocji otoczony jest on wielką czcią, którą Szkoci okazują świętemu poprzez huczną zabawę, jedząc smaczne dania obficie zakrapiając je alkoholem. Krzyż świętego Andrzeja o charakterystycznym kształcie litery X figuruje nawet na szkockiej fladze. Do końca nie ustalono dlaczego najlepszym okresem na wróżby i zabawę andrzejkową jest noc z 29 na 30 listopada. Istnieje wiele spekulacji np. że jest to ostatnia chwila przed adwentem, ponieważ noc Świętego Andrzeja przypada na koniec roku liturgicznego, przełom między porami roku- jesienią, a zimą. Według wierzeń ludowych to właśnie w okresie przedadwentowym na ziemi pojawiają się pozaziemskie istoty, duchy i błąkające się dusze zmarłych. W tak niecodziennej scenerii mroku, połączenia dwóch światów- żywych i zmarłych, magiczne wróżby miały największą siłę. Oprócz tego ludzie często prosili o bezpośrednią pomoc duchy swoich bliskich wierząc, że ich wstawiennictwo pomoże im poznać przyszłość i uchroni ich przed nieszczęściem.

Wróżby

Lanie wosku

Roztopiony wosk wlewamy przez ucho dużego klucza na wodę. Klucz ma znaczenie magiczne, ponieważ otwiera i zamyka wszystkie tajemnice. Po zastygnięciu cień na ścianie przybierze rozpoznawalny kształt.

Przykładowe interpretacje:

Zwierzęta:

-o sobie: jesteś przyjazna, szczera, złagodzisz każdy konflikt

-o przyszłym mężu: poznasz go podczas wakacji

Drzewa, kwiaty:

-o sobie: masz sentymentalną naturę, marzysz o wielkiej miłości, masz zdolności artystyczne

-o przyszłym mężu: spotkasz go w plac owce kulturalnej (kino, teatr), w uczuciach będzie czuły, ale niezbyt wierny

Domki, meble, przedmioty domowe:

-o sobie: jesteś pracowita, delikatna, nie znosisz bałaganu

-o przyszłym mężu: znasz go już teraz, będzie sentymentalnym domatorem

Serce:

-o sobie: nie potrafisz żyć bez miłości

-o przyszłym mężu: poznasz go w podróży, będzie to miłość od pierwszego wejrzenia

Figura geometryczna, bryła:

jesteś zrównoważona

Warzywo, grzybek, owoc:

jesteś łakoma

Góry:

Jesteś wybuchowa, chcesz, aby wszyscy byli ci podporządkowani.

Wróżba z butów:

Z najdalszego kąta pokoju rozwijamy sznurek aż do drzwi (może się wić) i na tej linii wszystkie obecne dziewczyny ustawiają lewy but. Ostatni but przestawiamy na początek, później przedostatni itd. Której but pierwszy przekroczy próg pokoju, ta pierwsza wyjdzie za mąż.

Wróżba z ciasteczek:

Każda z dziewcząt przynosi własnoręcznie upieczone kruche ciasteczka. Trzy z nich kładzie na wspólna tacę. Ciastka powinny być wymieszane, ale zaznaczone. Tymi wypiekami częstujemy chłopca, który pierwszy wszedł do pokoju wróżb. Której ciastko wybierze, ta pierwsza wyjdzie za mąż.

Rzut butem:

Stojąc tyłem do drzwi rzuca się za siebie (przez lewe ramię) but z lewej nogi. Jeśli upadnie czubkiem w stronę drzwi, to miłość lub małżeństwo murowane. Jeśli upadnie obcasem w stronę drzwi, to jeszcze nie pora o tym myśleć.

Wahadełko:

Zawieś pierścionek, albo obrączkę na czerwonej nitce. Palcem wskazującym i kciukiem lewej dłoni, uchwyć nitkę, łokieć oprzyj na stole. Ustaw wahadełko nad szklanym naczyniem wypełnionym wodą w ten sposób, aby znalazło się pośrodku naczynia i nieco poniżej jego brzegów. Rękę trzymaj nieruchomo i obserwuj obrączkę. Jeśli wahadełko nie poruszy się, upłynie wiele lat, nim spotkasz ukochaną osobę. Teraz przesuń wahadełko tak, by wisiało 3 cm. Od brzegu wazy. Gdy zacznie się kołysać i uderzać o brzegi naczynia policz ile razy zrobi to w ciągu 5 minut. Wynik odejmij od łącznej sumy liter swojego imienia i nazwiska. Jeśli np. wynik =2, to znaczy, że za 2 lata wyjdziesz za mąż. Jeśli wynik odejmowania jest ujemny, jeszcze w tym roku zmienisz stan cywilny.

Wróżba z papieru

Potnij czystą kartkę na 13 równych części. Na sześciu z nich napisz swoje najskrytsze marzenia, najlepiej wodoodpornym pisakiem. Teraz wymieszaj dokładnie karteczki, ale nie składaj ich. Wszystkie kartki połóż na dnie dużej szklanej wazy, lub miski i powoli wlewaj wodę wąskim strumieniem. Obserwuj zapisane kawałki papieru. Który pierwszy wypłynie na powierzchnię wody, to marzenie pierwsze się spełni. Jeśli najpierw wypłynie pusta karteczka na spełnienie marzeń będziesz musiała trochę poczekać.

Magiczny ogień

Pomyśl życzenie i zapal dwie zapałki. Trzymaj je płonącymi łebkami do góry. Jeśli zapałki będą się palić „ku sobie", życzenie się spełni w ciągu roku, a jeśli „od siebie", będziesz musiała jeszcze poczekać na jego realizację.

Filiżanki

Pod trzema filiżankami schowaj: obrączkę, monetę, listek, a czwartą zostaw pustą. Zamień miejscami filiżanki. Wybierz jedną z nich. Jeśli trafisz na obrączkę czeka cię miłość, listek – ślub, monetę – bogactwo. Gdy wybierzesz pustą, nowy rok nie przyniesie zmian.

Kilka powiedzeń związanych z andrzejkowymi wróżbami:

Każda panna wzrok wytęża, by odnaleźć swego męża.

Na św. Andrzeja dziewczynom z wróżby nadzieja.

Noc Andrzeja świętego przyniesie nam narzeczonego.

Czary mary, wosku lanie,
co ma stać się, niech się stanie!

Której but na progu stanie – pierwsza panna na wydanie.

Dziś cień wosku ci ukaże, co ci życie niesie w darze.